

Voor de meesten van ons blijft het zien van reeën beperkt tot een vluchtig moment tijdens een autorit, treinrit, boswandeling of fietstocht. Het zijn toevallige ontmoetingen waarbij even je oog blijft rusten op een bruingrijze vorm in de verte. Observeer je ze echter gedurende een uur of langer vanuit een verscholen plek langs de bosrand dan zie je verschillende gedragingen van reeën, zoals grazen, rusten en het 'zekeren' (het opnemen van de omgeving om te kijken of de kust veilig is). Bovendien zie je ook de interactie tussen de verschillende individuen. Daarom is het gedurende langere tijd bekijken van reeën interessanter dan een blik van een paar seconden.

Reeën in het veld

Pas als menselijke verstoring wegvalt, komen ze uit de dekking en gaan naar meer open terrein om zich te goed te doen aan jonge blaadjes of het gras van nabijgelegen weilanden. Juist in april en mei is het gras op zijn aantrekkelijkst voor reeën. In die tijd, voordat het voor de eerste keer is gemaaid, bestaan oudere (dus niet net ingezaaide) graslanden uit een veelheid aan grassen en kruiden. Reeën hebben een heel duidelijke voorkeur voor een gevarieerd menu: een hapje van dit, een stengeltje van dat, weer een blaadje van een ander plant. Ze doen een hap, nemen een stap en doen weer een hap. Daarom zie je ze juist in die graslanden die in het voorjaar temidden van het groen een bonte schakering tonen van rood, geel, wit en paars: zuring, bloeiende en uitgebloeide paardebloemen en klaver. Dat is het vijf-sterrenrestaurant dat reeën de dekking doet verlaten. Probeer dan eens in de vroege ochtend of in de avond reeën te observeren.

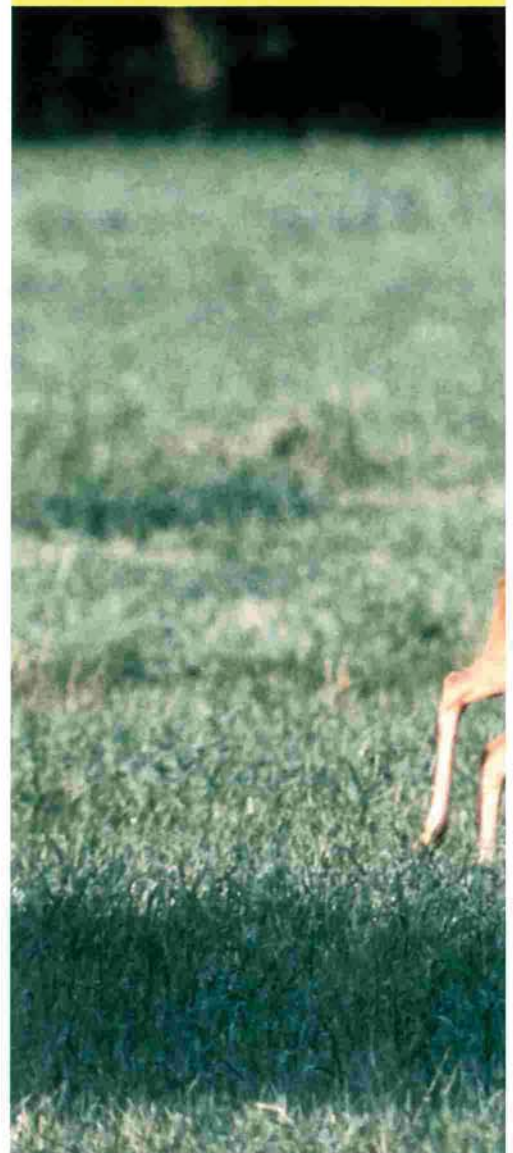
SCHIJNGRAZEN

Tijdens het naar een geschikte observatieplaats gaan, zijn wij niet alleen maar waarnemer, maar maken we (tijdelijk) opeens ook een onderdeel uit van de natuur van de ree, en krijgen we direct zelf te maken met het gedrag. Wij mensen vormen nu eenmaal een gevaar en betekenen onraad. Als reeën onraad vermoeden maar nog niet overtuigd zijn van direct gevaar gaan ze schijngrazen: De ree steekt zijn kop in

het gras om zogenaamd te grazen en heft dan met een ruk opeens zijn kop op om een vermeend aansluitend gevaar te verrassen met een starende blik. En reken maar dat je de eerste keer verrast bent! Stokstijf blijven staan, als het ware in bevroren toestand, is dan de beste reactie. Dat stilstaan moeten we meestal wel gedurende enkele minuten volhouden, zonder toch nog een stap te zetten om wat comfortabeler te staan of die vervelende steekmug op onze arm dood te slaan. Pas als de ree weer over is gegaan tot het normale graasgedrag, kunnen we voorzichtig verder sluipen. Meestal zijn reeën niet alleen, dus bij het naar de observatieplek toe sluipen, moet je meerdere reeën in de gaten houden. Houd vooral rekening met de bok, want die is het meest wantrouwend. Ben je eenmaal door een bok ontdekt, dan zal voor hem de kust niet meer veilig zijn. Hij blijft consequent in jouw richting kijken tot je verdwenen bent. Zijn reeën gealarmeerd, dan springen ze met flinke sprongen weg, waarbij ze de witte haren op hun kont, de zogenaamde 'spiegel', opzetten zodat ze elkaar goed in de schemer van het bos kunnen volgen.

PLAATSBOKKEN

In de winter leven reeën in groepen (de zogenaamde 'sprongen') van zo'n vier tot wel twaalf exemplaren. Vanaf maart willen met name de oudere bokken geen pottenkijkers in hun gebied en brokkelen deze groepen af tot kleinere familiegroepjes

Reeën hoeven zelfs in de warme tijd van het jaar niet te drinken. Door het eten van bedauwde wassen krijgen ze voldoende vocht naar binnen. Onder een karakteristiek tafereel in de bronstijd: een bok 'drijft' een geit om haar tot paren over te halen. FOTO'S: DIEDERIK TERLAAK POOT

bestaande uit bok, geit en eventueel nog de jonge geiten die het jaar ervoor geboren zijn. Andere bokken, ook de eigen jongen van vorig jaar, worden fanatiek door de bok verjaagd.

De sterke bokken, de zogenaamde 'plaats-bokken', zetten hun gebied af met markeringen. Hiertoe schuren ze met hun gewei tegen dunne stammetjes van anderhalf tot twee vingers breed waardoor over 20-30 centimeter de bast van het stammetje geveegd wordt. Bij dit markeren wordt tegelijkertijd middels een klier op het voorhoofd een geurmarkering aangebracht.

BIJNA GESPIETST

Vlak voor zo'n stammetje zie je soms nog sporen in de grond waar met een hoef van de voorpoten wat grond is weggeveegd. Een territoriale bok duldt vanaf april geen andere bokken in zijn nabijheid. Je zult je trouwens verbazen met wat voor snelheid reeën achter elkaar aan draven, het lijken dan wel hazewindhonden! De plaatsbok jakkert met grote snelheid achter de te verdrijven bok aan en dat gaat veel sneller dan bij het 'gewoon' wegvluchten bij menselijke verstoring.

Een tiental jaren geleden liep ik eens 's morgens vroeg heel stil en langzaam in een dicht stuk bos over een reeënpaadje toen ik opeens vanaf de rechterkant wat gekraak hoorde op afstand. Weldra zwol het geluid aan en luttele seconden later stoven twee reebokken op ongeveer een meter (!) afstand voor mijn neus langs om met een bloedgang in het bos aan de linkerkant te verdwijnen. Het ging allemaal heel snel maar ik herinner me nog goed dat ik beide dieren in detail, tot aan de wimpers boven de ogen, kon zien. Had ik twee stappen verder gelopen, dan was mijn rechter dijbeen gespietst door de eerste bok en had ik nu nog moeilijk kunnen lopen. Die twee bokken hebben mij waarschijnlijk niet opgemerkt, want ze gingen compleet op in de renpartij.

VERKEERSSLACHTOFFERS

Ook geiten krijgen eind april territoriumdrang omdat de periode van werpen voor de deur staat. De sterke geiten verjagen andere geiten; alleen zusters en hun eigen dochters worden in de nabijheid geaccepteerd. In deze tijd worden veel jonge dieren van de betere plekken weggejaagd, vooral jonge reebokken. Het wegvluchten naar andere gebieden brengt in Nederland met het netwerk van drukke wegen een groot risico mee om te sneuvelen tegen de bumper van een auto. In mei sneuvelen de meeste reeën in het verkeer.

NIEUWSGIERIGE DIEREN

Jonge dieren zijn te herkennen aan het slankere uiterlijk. De poten zijn wat dunner en de romp en hals zijn veel slanker. Jonge dieren hebben een rank uiterlijk, terwijl oudere dieren een massievere bouw hebben, met een duidelijk zwaarder gebouwd lichaam dat veel 'geblokt' is. Doorgaans zijn de jonge dieren ook veel beweeglijker dan oude reeën en ze maken een wat speelse onrustige indruk. Jonge bokken hebben bovendien de nek veel meer recht omhoog staan, terwijl de oudere bokken hun zwaardere nek bijna helemaal vooruit gestrekt houden tijdens het lopen. Ook zijn de jonge dieren nieuwsgierig en ik heb al een paar keer meegemaakt dat het geluid van de fotocamera hen naderbij lokt omdat ze wel even willen kijken waardoor dat geluid gemaakt wordt.

Dat zul je bij een oude bok niet meemaken: die bespeurt zelfs meteen onraad bij het knakken van je kniegewrichten op een windstille ochtend en blijft in de richting van het geluid staren, of neemt meteen de benen.

MASKER

Bij geiten is in april duidelijk te zien dat ze drachtig zijn. De jonge geitjes die het jaar ervoor geboren zijn, dragen natuurlijk geen kalveren en ook dat is goed te zien. Ook voor drachtige geiten vormen prikkeldraad en sloten geen probleem. Ik heb eens met verbazing gekeken hoe een hoogzwangere reeget schijnbaar zonder moeite over een stuk prikkeldraad sprong om vervolgens in het bos te verdwijnen. Oudere dieren hebben een duidelijk 'masker' op de kop: donker, bijna zwart haar op de kop met rond de ogen en neus een lichte bijna witte ring. Vooral oude bokken hebben een prachtig masker. Reebokken 'pieken' trouwens tussen de drie en zes jaar, daarna neemt de kracht af. Echt oud worden reeën ook niet, acht jaar is al heel wat.

SPEELKAMERAADJES

Met veel geluk heb je trouwens vooral in mei kans om jonge reekalfjes te zien. Dan bedoel ik niet de schijnbaar verlaten reekalfjes die door wandelaars toevallig ontdekt worden en die instinctief doodstil blijven liggen, terwijl de moeder in de nabijheid heel zenuwachtig op een veilige plek wacht tot het gevaar geweken is. Ik bedoel het zien van kalfjes als ze met hun moeder de wei in gaan. Moeders doen dat natuurlijk om te grazen, maar de kalfjes krijgen een paar keer per dag een warme vloeibare maaltijd in de vorm van melk,

dus hebben ze alle tijd om te spelen. Het zijn dan doorgaans erg dartele dieren die, net zoals jonge lammetjes, voortdurend bezig zijn met springen en draven. Maar reekalfjes kunnen net even hoger springen en harder draven. Meestal hebben geiten twee kalfjes en dan hebben die meteen een speelkameraadje. In het hoge gras verdwijnen de kalfjes, die nauwelijks groter zijn dan een poes, vrijwel geheel in het gras. Alleen de kopjes steken, als ze de nek omhoog hebben, net boven het gras uit.

Tijdens het volgen van de moeder springen ze soms met boogjes achter de moeder aan en het lijken dan wel dolfin-

nen die in een zee van gras zich al springend verplaatsen.

FIEPEN

Het zien van reekalfjes, die waarschijnlijk in de categorie dieren met de grootste aai-baarheidsfactor vallen, is prachtig. Maar houd afstand en waak ervoor om de reeën niet te verstoren. Bij het bespeuren van onraad is er snel paniek.

Zo zat ik vorig jaar in mei op een mooie avond naar een geit met twee kalfjes te kijken en ik had al vele mooie dia's kunnen maken met mijn telelens. Opeens zag ik aan de bosrand achter de reeën een figuur met opvallende trui en de handen in de

Een reeget nadert een plaatsbok.

Onder: Een reeget in hoog ongemaaid gras.

zakken aan komen lopen, blijkbaar met de bedoeling om ook naar de reeën vlakbij zijn huis te kijken. In plaats van gebruik te maken van de natuurlijke dekking van een boomwal liep hij zo het weiland in (handen nog steeds in zijn zakken!) als een boer die naar zijn vee gaat kijken. Toen de man naderde vluchtte de moedergeit met hoge sprongen (dan kunnen de kalfjes haar beter volgen) door het hoge gras weg.

Eén kalfje kon volgen, de ander raakte de moeder kwijt. Deze vlucht had weliswaar tot resultaat dat de moeder met het overgebleven kalf plotseling vlak bij mijn schuilplek opdook, waardoor ik door snel te reageren van nabij een plaatje kon maken, maar het was wel een vervelend einde van een mooie observatie. Het andere kalfje is waarschijnlijk later in de avond met behulp van geluidscontact ('fien-

pen' heet dat bij reeën) terug gevonden door de moeder.

REEBRUINE OGEN?

Mei is trouwens ook de maand dat reeën hun dikke grijze wintervacht ruilen voor het mooie reebruin van de zomer. In liedjes wordt wel verhaald van reebruine ogen, maar die zijn bij reeën zwart, dus moeten die reebruine ogen als een dichtertelijke vrijheid beschouwd worden.

Het observeren van reeën is een prachtige manier van natuurbeleving die voor de meesten van ons op relatief korte afstand van huis gedaan kan worden. De avonden en vroege ochtenden in gebieden met bos (dat hoeven geen grote bossen te zijn, kleine bosjes voldoen ook!) zijn daarvoor het meest geschikt. Juist omdat je redelijk lang stil zit in het bos, zul je ook veel van het vogelleven om je heen bemerken. Natuurlijk de gebruikelijke bosvogels als bonte spechten, Vlaamse gaaien en boomkruipers, maar ook vele zangvogels waarbij vooral de welluidende zang van de zwartkop mij kan bekoren. De kans op een zwevende en roepende buizerd is groot en met wat geluk zie je een havik in een kaarsrechte lijn door of langs het bos in de richting van een potentiële prooi vliegen. Het meerdere keren gedurende langere tijd bekijken van reeën zal vroeg of laat heel prachtige waarnemingen opleveren.

TELELENS

Met veel geduld en de nodige inspanning is het met de juiste apparatuur – een camera voorzien van een goede telelens met een brandpuntsafstand van 500-600 millimeter – mogelijk om ook nog mooie dia's te maken. Dia's geven een grotere scherpte door de fijnere korrel en bovendien een veel mooiere kleurweergave. Dat laatste vergt wel doorzettings- en incasseringsvermogen, maar het geeft altijd een grote voldoening om de resultaten hiervan op een groot scherm terug te zien. Reeën blijven mij boeien en met plezier ga ik, wanneer mogelijk, 's morgens of 's avonds kijken naar reeën in het veld.

Diederik Terlaak Poot is milieuambtenaar bij de gemeente Sneek en besteedt veel vrije tijd in de natuur.

Een zeldzame kleurvariant: een zwarte ree.

Onder: Soms krijgt een ree een drieling. FOTO'S: DIEDERIK TERLAAK POOT

